Jauno laiku vēsture

1492. – 1870.

- Jauno laiku vēsture ir vēstures posms, kam raksturīgi daudzveidīgi politiskie, ekonomiskie, reliģiskie un sociālie procesi
- **Renesanses laikmets** (13. – 14.gs.) – humānisma principi
- **Bizantijas sagrāve** (1453.g.) – reliģiju un kultūru sadursme, kristietība un islams
- **Lielo ģeogrāfisko atklājumu laiks** (15.gs.b.)– zinātnes un tehnikas sasniegumi, ekonomikas attīstība
- **Reformācija** (1517.g.) – kustība pret Katoļu baznīcu
- **revolūcijas Anglijā** (1649.gs.) **un Francijā** (1789.g.)– absolūtisma krīze

Lielie ģeogrāfiskie atklājumi

- Atklājumu cēloņi :

➢ zinātnes un tehnikas sasniegumi – kuģu būve, kartogrāfija, navigācija

➢ ekonomiskie apsvērumi :

▪ **1453.g.** turki iekaroja Konstantinapoli un kontrolēja tirdzniecību starp Eiropu un Indiju, starpnieku funkcijas uzņēmās itāļu tirgotāji, Austrumu preces bija ļoti dārgas

EUROPE
Rome
Black Sea
Caspian Sea
Athens
Constantinople
Antioch
Mediterranean Ocean
Tyre
Alexandria
EGYPT
Red Sea
Berenike
Hamadan
Rey
Baghdad
PERSIA
Bukhara
Samarkand
Merv
Bactra
Kashgar
Taklim akan Desert
Hotan
Turpan
Gobi Desert
Dunhuang
Lanzhou
Xi'an
CHINA
Guangzhou
Pacific Ocean
South China Sea
ARABIA
Muscat
Sur
Barbaricon
Barygaza
INDIA
Calcutta
Muza
Kané
Aden
Arabian Sea
Bay of Bengal
Muziris
Malacca
JAVA
Mogadishu
SOMALIA
Indian Ocean
Mombasa
Atlantic Ocean
500 Miles

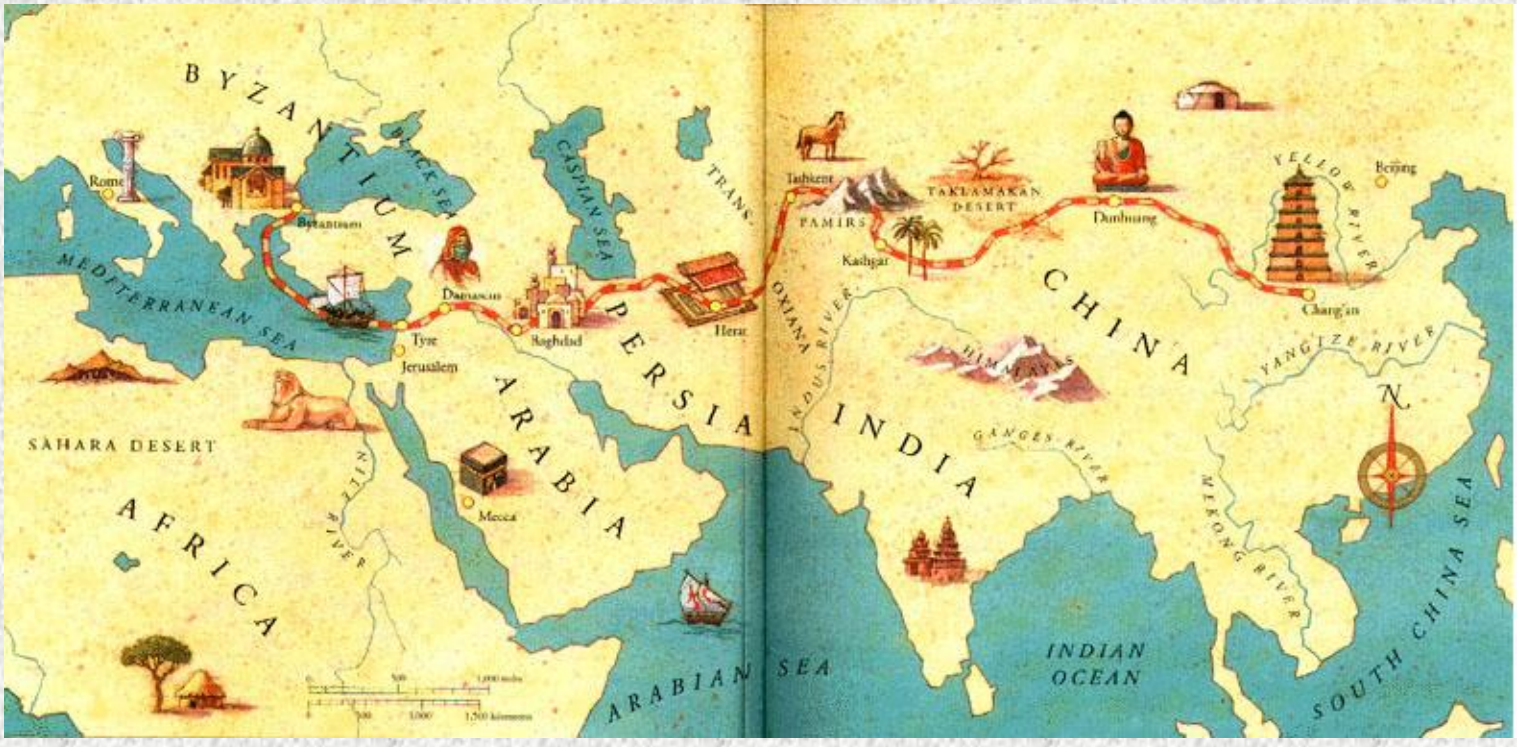
BYZANTIUM
BLACK SEA
CASPIAN SEA
TRANS-
Rome
Byzantium
MEDITERRANEAN SEA
Damascus
Tyre
Jerusalem
Baghdad
Herat
PERSIA
ARABIA
Mecca
SAHARA DESERT
AFRICA
NILE RIVER
Tashkent
PAMIRS
Kashgar
TAKLAMAKAN DESERT
Dunhuang
OXIANA
INDUS RIVER
HIMALAYAS
GANGES RIVER
INDIA
CHINA
YELLOW RIVER
Beijing
Chang'an
YANGTZE RIVER
MEKONG RIVER
N
ARABIAN SEA
INDIAN OCEAN
SOUTH CHINA SEA

Julianum de pergamenis Schonitzer de Norimberga
CAURUS CHORUS VEL IAPYX SIVE ARGESTES
CIRCVS VEL TRESIAS
SEPTENTRIO VEL APARCTIAS
NOTUS VEL AUSTER
CIRCVS VEL ONIAS
ASIA
AFRICA
ETHIOPIA INTERIOR
MARE INDICVM
MARE INDICVM
PRASODVM
MARE
Tropicus Cancri
Tropicus Capricorni
EVROPA
MERIDIES
AVSTER VEL NOTVS
AVSTER VEL NOTVS
EVRVS
VOLVARIS EVRVS

ISLANDIA.
Septentrio
BLOE
Vilamus
Gedlande ilde
Bald Iden
Skalbeed
Kiula
Arnafilds Iden
Iden
AVSTLENDIN
GAFTGEDVNG
Holda
BIDOS
Meridies
ILLYSTRISS. AC POTENTISS.
REGI FREDERICO II DANIAE.
NORVEGIAE. SLAVORVM. GO
THORVMQVE REGI ETC. PRIN
CIPI SVO CLEMENTISSIMO
ANDREAS VELLEIVS
DESCRIBEBAT ET DEDICABAT.

C
CETE
DANI
GALLEA PEREGRINA
OSTRAFIORD
QVEDEFIORD
LANGE
EGGE
HASEVOG
MIDELFIORD
HOLM
MALANGER
LOKHELLE
GILLEFIORD
SANDER
B
VIKFIE
FELAY
AVVER
GIGASVND
SKARTASVND
VANDVAD
ROLLEN
TRODANES
DVVANES
ANDANES
DOMVS BIRCAROIVM
SCONGEN
CXII·P·
HECEST HORRENDA CARIBDIS
F
D
LOIOT
VAST
VNDER VAL
K
GAMBCAVIK
NYGAVIK
PISCES HVETL DICTI
HIC FORVM PISCIVM FREQVENTISSIMVM
GOTHI
HELGALA
TERRA NOBILIVM
FELBOIG
HORV PISCIV CAPITIBVS VTVNTVR LOCO LIGNO
FESCA
STEK
TRONDO

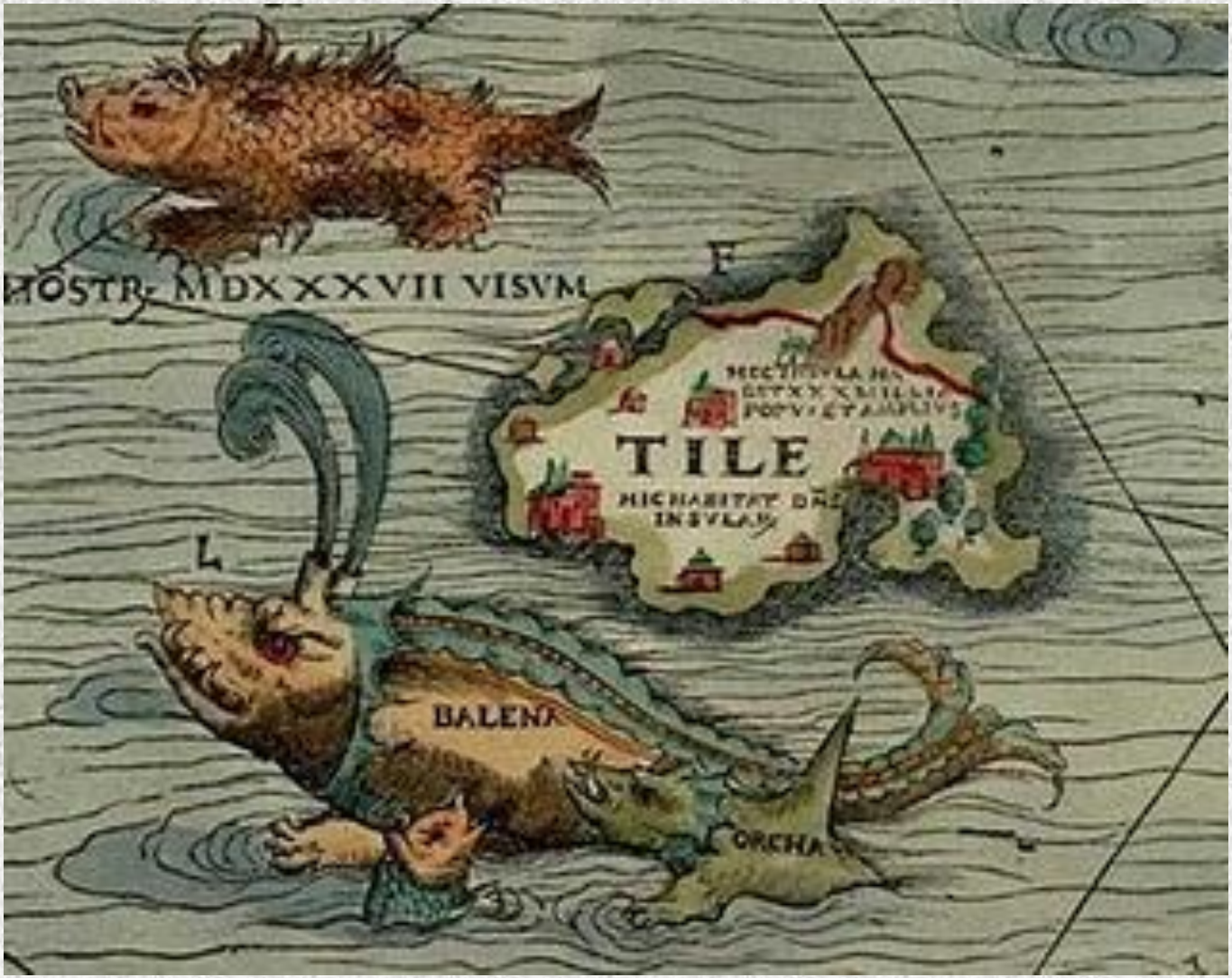
HOSTRE MDXXXVII VISVM
F
TILE
L
BALENA
ORCHA

corpora

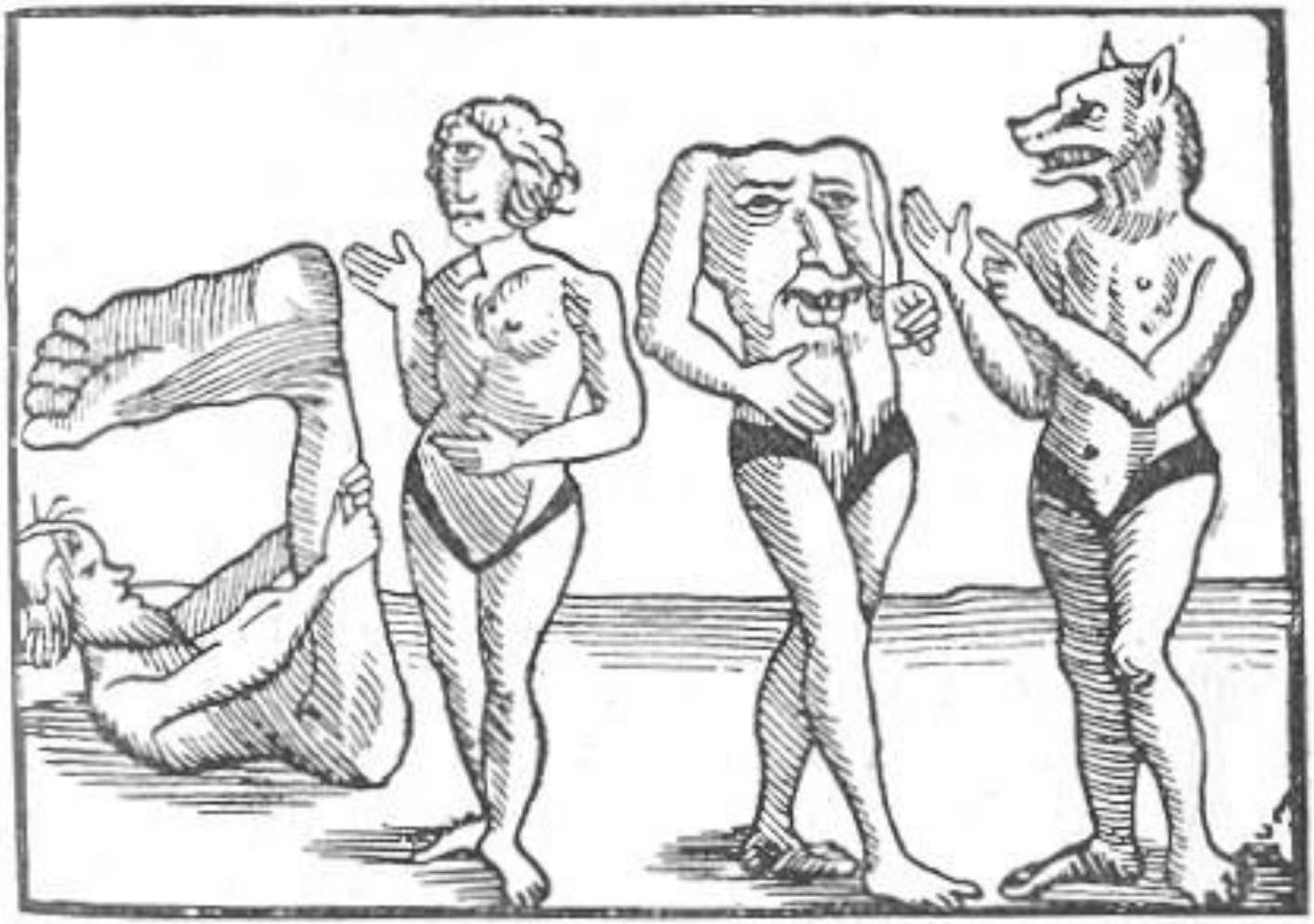

- zemes trūkums Eiropā
- dārgmetālu izsīkums

➢ reliģiskie apsvērumi – kristiešu pienākums sludināt kristietību

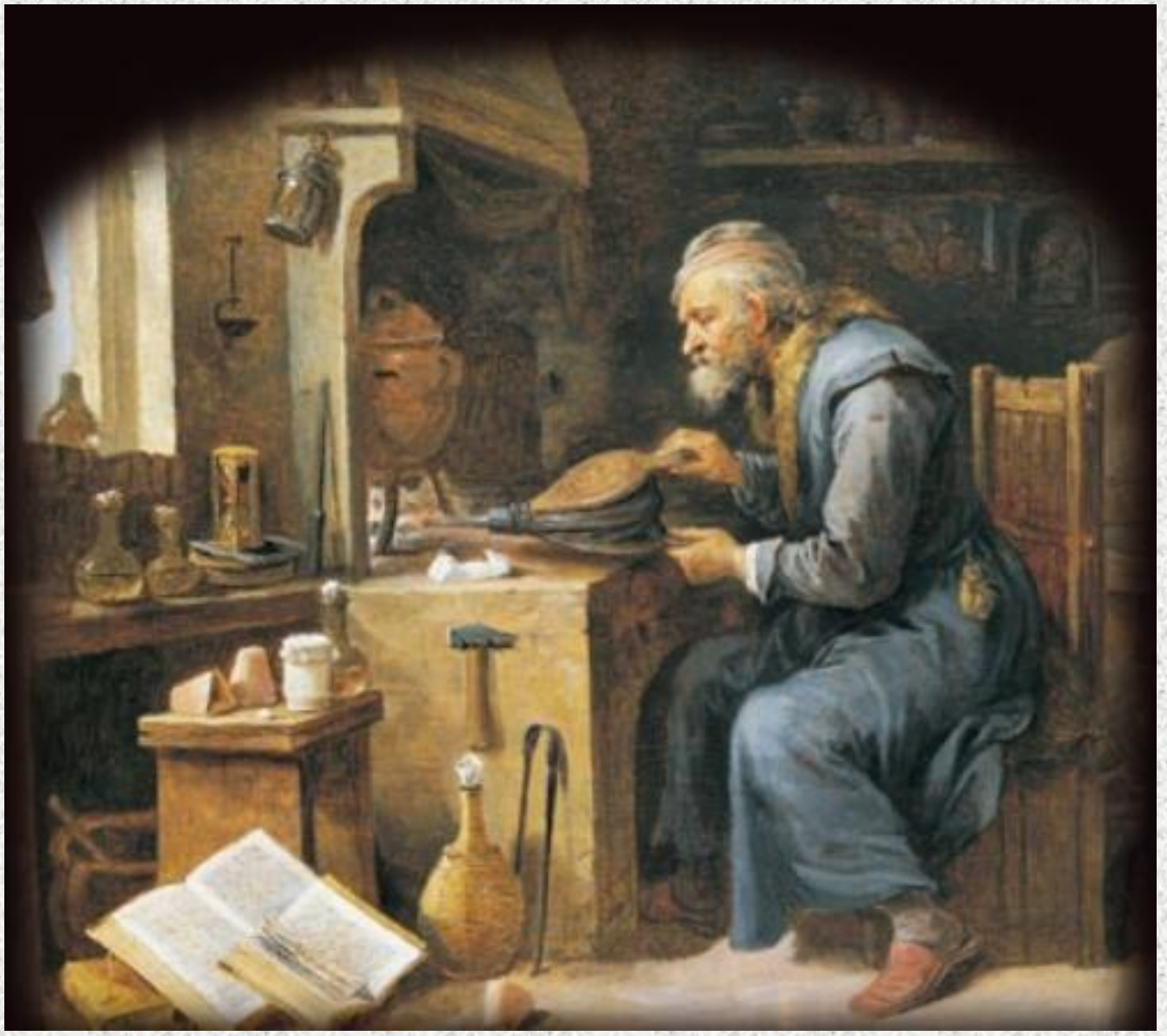

- jaunus ceļus okeānā sāka meklēt portugāļu un spāņu ceļotāji
- jau 15.gs. sākumā portugāļi rīkoja ekspedīcijas gar Āfrikas rietumu piekrasti, bet baidījās doties uz dienvidiem, jo valdīja uzskats, ka pie ekvatora jūra vārās un dzīvība nav iespējama
- **1488.g.** portugāļu jūrasbraucējs **Bartolomeo Diašs** apbrauca Āfrikas rietumu piekrasti un sasniedza galējo dienvidu punktu **Labās Cerības ragu**

Viaje de Bartolomeu Dias
(1487-88)
Viaje de ida
Viaje de vuelta
Lisboa
Cabo Verde
Elmina
Río Congo
Port Nolloth
Río Great Fish
Cabo de Buena Esperanza
Mosselbaai

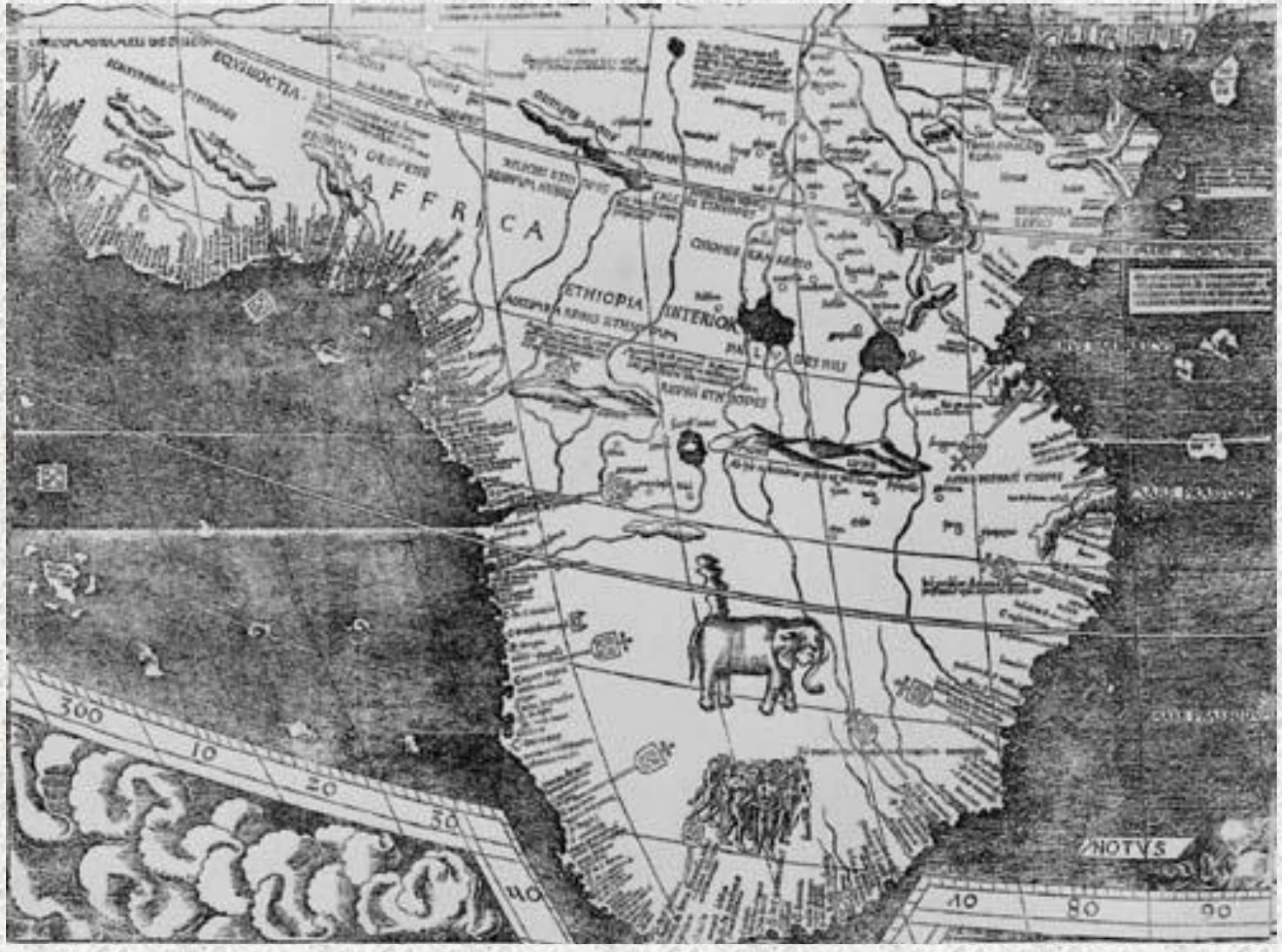
AFFRICA
ETHIOPIA INTERIOR
NOTVS
300
10
20
30
40
70
80
90

- ~ 9.gs. Amerikas kontinentu sasniedza vikingi, bet par to Eiropas zemēs neko nezināja
- viduslaiku Eiropā nepilnīgi pazina trīs pasaules daļas - Eiropu, Āziju un Āfriku
- Eiropas zinātnieki apgalvoja, ka braucot uz rietumiem var apbraukt zemeslodei apkārt un nokļūt Indijā
- uzskatīja, ka ceļš uz rietumiem līdz Indijai ir īsāks, nekā apkārt Āfrikai, par kuru vēl precīzi nezināja

- pirmais jūrasbraucējs, kurš mēģināja sasniegt Indiju braucot uz rietumiem bija **Kristofors Kolumbs**
- **K.Kolumbs** bija dzimis Itālijā, piedalījies jūras braucienos un sastādīja ģeogrāfiskās kartes
- Kolumbs pārcēlās uz dzīvi Spānijā un centās iegūt karaļa finansiālo atbalstu ekspedīcijas organizēšanai
- **1492.g.** vasarā trīs karavelas ar 90 cilvēku lielu komandu izbrauca no Spānijas
- pēc 70 dienām komanda ieraudzīja zemi

- pirmajā braucienā Kolumbs atklāja **Kubu** un **Haiti**
- nākamajos trīs braucienos Kolumbs atklāja Karību jūras salas un izpētīja Dienvidamerikas ziemeļu piekrasti, bet zeltu un citas bagātības neatrada
- Kolumbs uzskatīja, ka atklājis salas Indijas piekrastē un vietējos iedzīvotājus nosauca par indiāņiem
- karalis Kolumbam atņēma visas privilēģijas un pieprasīja atmaksāt ekspedīcijas izdevumus

- Kolumbs nomira nabadzībā, visu aizmirsts un nezinot, ka atklājis jaunu kontinentu
- **1494.g.** Spānija un Portugāle noslēdza **Tordesiljas līgumu**, kas paredzēja, ka teritorijas uz rietumiem no 49.meridiāna pieder Spānijai, bet uz austrumiem - Portugālei
- 16.gs. sākumā ekspedīcijā uz rietumiem vēlreiz devās **Amerigo Vespuči**, kurš izpētīja Dienvidamerikas piekrasti un pierādīja, ka atklāts jauns kontinents, to nosauca viņa vārdā **Amerika**
- sākās jaunā kontinenta izpēte un iekarošana

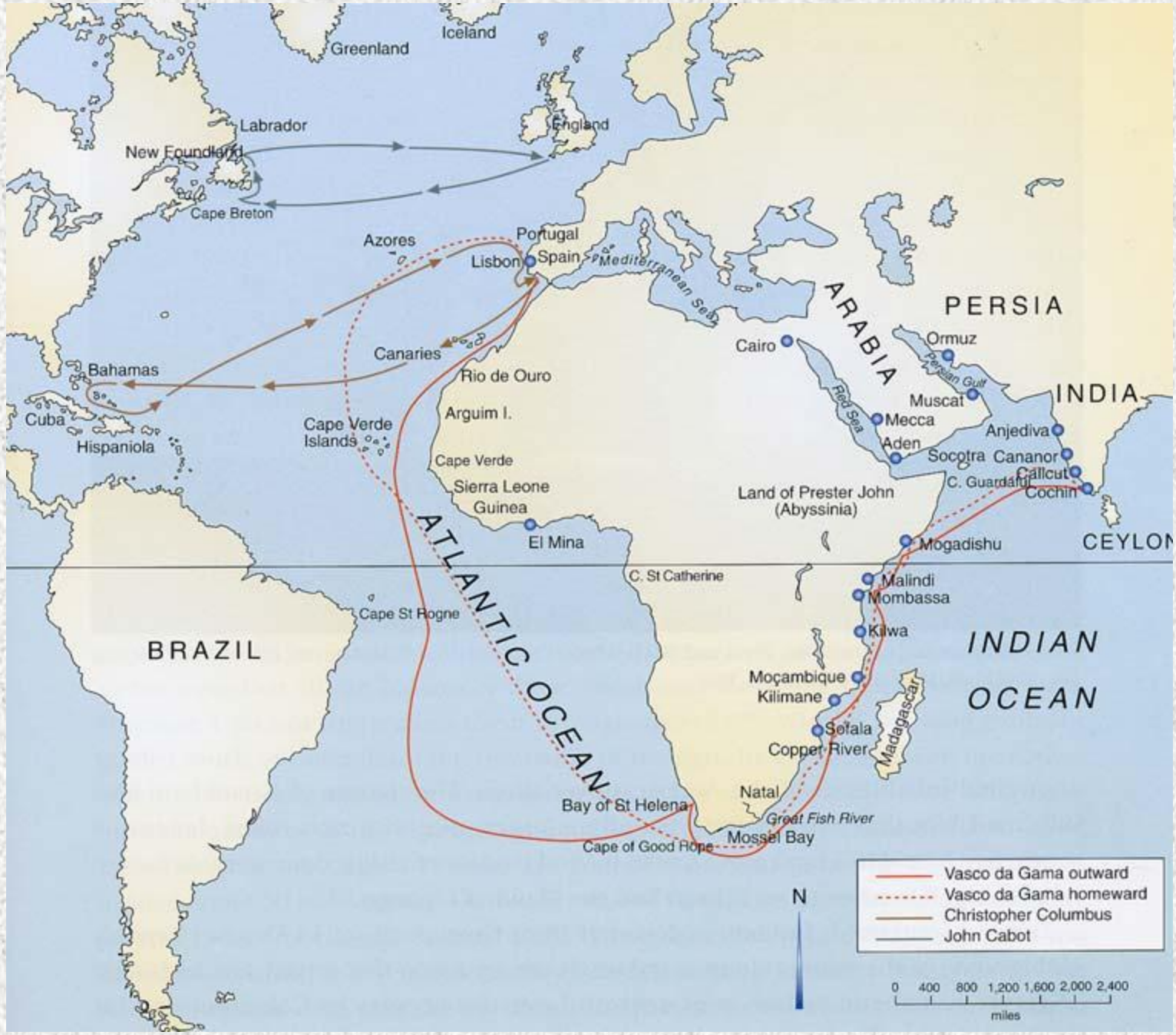
Greenland
Iceland
Labrador
New Foundland
England
Cape Breton
Azores
Portugal
Spain
Lisbon
Mediterranean Sea
ARABIA
PERSIA
Cairo
Ormuz
Persian Gulf
Canaries
Bahamas
Rio de Ouro
Red Sea
Muscat
INDIA
Cuba
Arguim I.
Mecca
Anjediva
Hispaniola
Cape Verde Islands
Aden
Socotra
Cananor
Cape Verde
Calicut
C. Guardafui
Cochin
Sierra Leone
Land of Prester John (Abyssinia)
Guinea
ATLANTIC OCEAN
El Mina
Mogadishu
CEYLON
C. St Catherine
Malindi
Mombassa
Cape St Rogne
Kilwa
BRAZIL
INDIAN OCEAN
Moçambique
Kilimane
Madagascar
Sofala
Copper River
Natal
Bay of St Helena
Great Fish River
Mossel Bay
Cape of Good Hope
Vasco da Gama outward
Vasco da Gama homeward
Christopher Columbus
John Cabot
N
0 400 800 1,200 1,600 2,000 2,400
miles

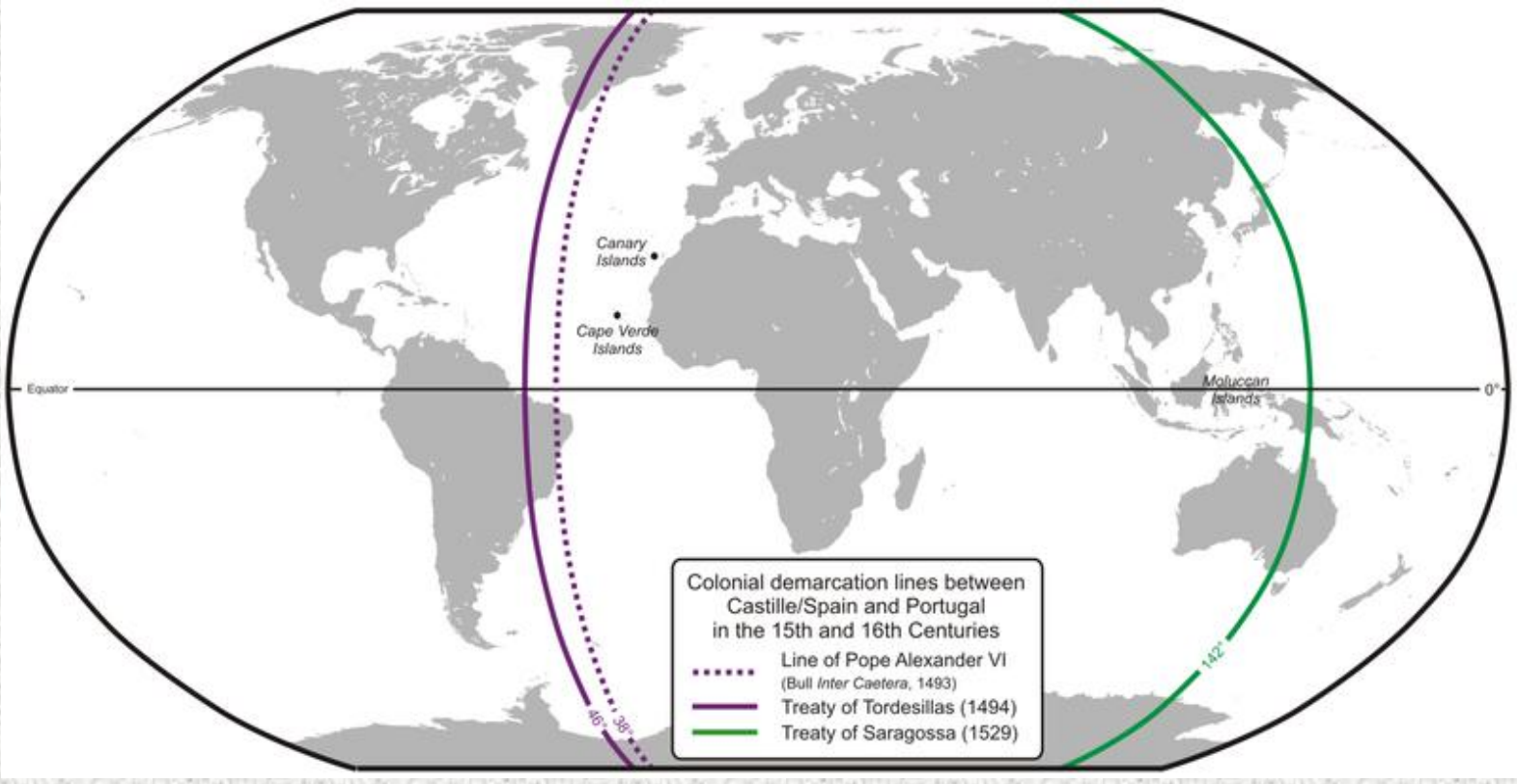
Canary Islands
Cape Verde Islands
Equator
0°
Moluccan Islands
142°
46°
38°
Colonial demarcation lines between Castille/Spain and Portugal in the 15th and 16th Centuries
Line of Pope Alexander VI
(Bull Inter Caetera, 1493)
Treaty of Tordesillas (1494)
Treaty of Saragossa (1529)

- Amerikas ciltis bija dažādās attīstības pakāpēs – no savācējsaimniecības līdz ražotājsaimniecībai
- visaugstākā attīstības pakāpe bija :

➢ **maijiem** apdzīvoja Jukatānas pussalu Centrālajā Amerikā

➢ **actekiem** – Meksikas teritorija

➢ **inkiem –** Dienvidamerikas rietumu daļu

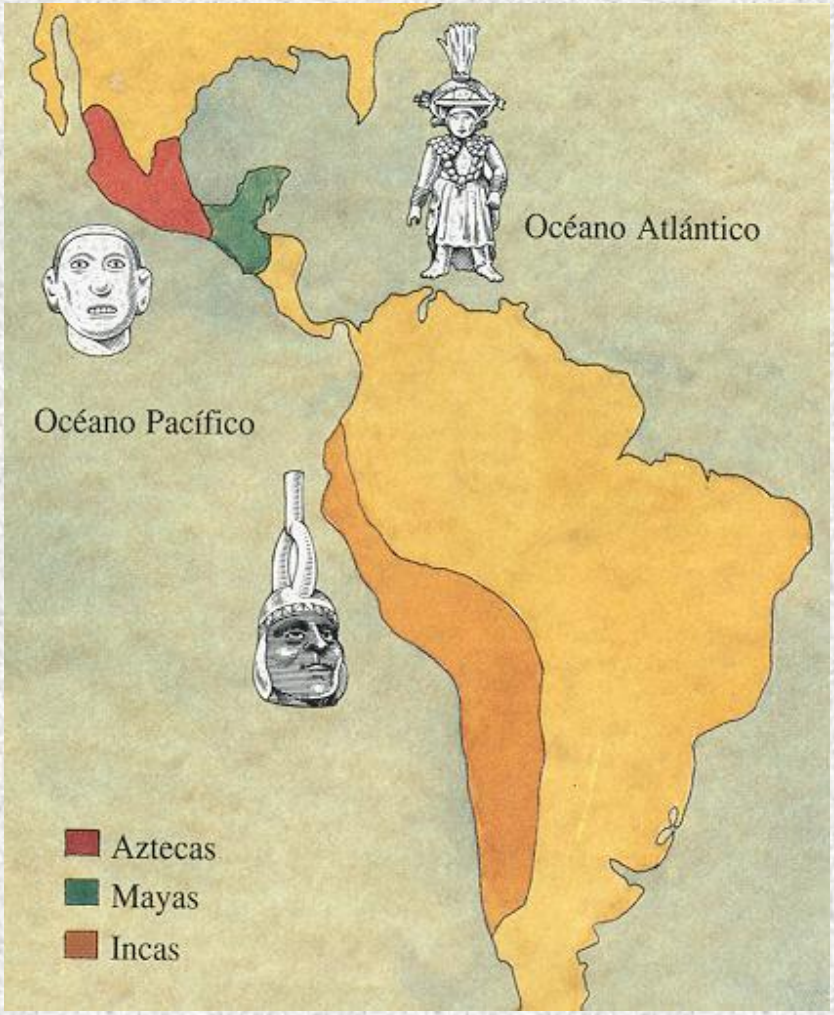
Océano Atlántico
Océano Pacífico
Aztecas
Mayas
Incas

Latin America
Scale 1:13,000,000
0 250 500 750 1000
Kilometers
0 250 500 750 1000
Nautical Miles
0 250 500 750 1000
Statute Miles
UNITED STATES
Washington, D.C.
MEXICO
Gulf of Mexico
CUBA
Havana
THE BAHAMAS
DOMINICAN REPUBLIC
JAMAICA
Caribbean Sea
BELIZE
GUATEMALA
HONDURAS
NICARAGUA
EL SALVADOR
COSTA RICA
PANAMA
VENEZUELA
COLOMBIA
GUYANA
SURINAME
ECUADOR
PERU
BRAZIL
BOLIVIA
PARAGUAY
CHILE
ARGENTINA
URUGUAY
NORTH PACIFIC OCEAN
NORTH ATLANTIC OCEAN
SOUTH PACIFIC OCEAN
SOUTH ATLANTIC OCEAN
SOUTHERN OCEAN
Antarctica
Drake Passage
Scotia Sea
Boundary representation is not necessarily authoritative.

Golfo de México
Uxmal
Chichén Itzá
Dzibilchaltún
Isla de Jaina
Cobá
Tulum
Mayapán
Edzná
Mar Caribe
Pomoná
Piedras Negras
Calakmul
Palenque
Lamanai
Tikal
Toniná
Bonampak
Nim Li Punit
Kaminaljuyú
Quiriguá
Copán
Océano Pacífico
MAYAS
Extensión del Área Maya
Sitios del clásico
Sitios del posclásico
El área sombreada en verde oscuro representa la extensión aproximada de las culturas mesoamericanas

- pazina zemkopību un lopkopību – audzēja kartupeļus, tomātus, kakao, tabaku, pieradināti suņi un lamas
- Amerikā nebija zirgu
- darbarīkus un ieročus gatavoja no koka, akmens un bronzas, rotas – no zelta un sudraba

- augsts celtniecības un amatniecības līmenis – pakāpienveidu tempļi, greznas pilis, ceļi noklāti ar noslīpētam akmens plāksnēm, akmens statujas, mozaīkas, krāsaini audumi, rotas
- hieroglifi un zīmējumi liecina par reliģiskiem rituāliem, arī cilvēku upurēšanu
- maiju priesteri novēroja Sauli un planētas, prata aprēķināt Saules un Mēness aptumsumu, bija sastādījuši kalendāru

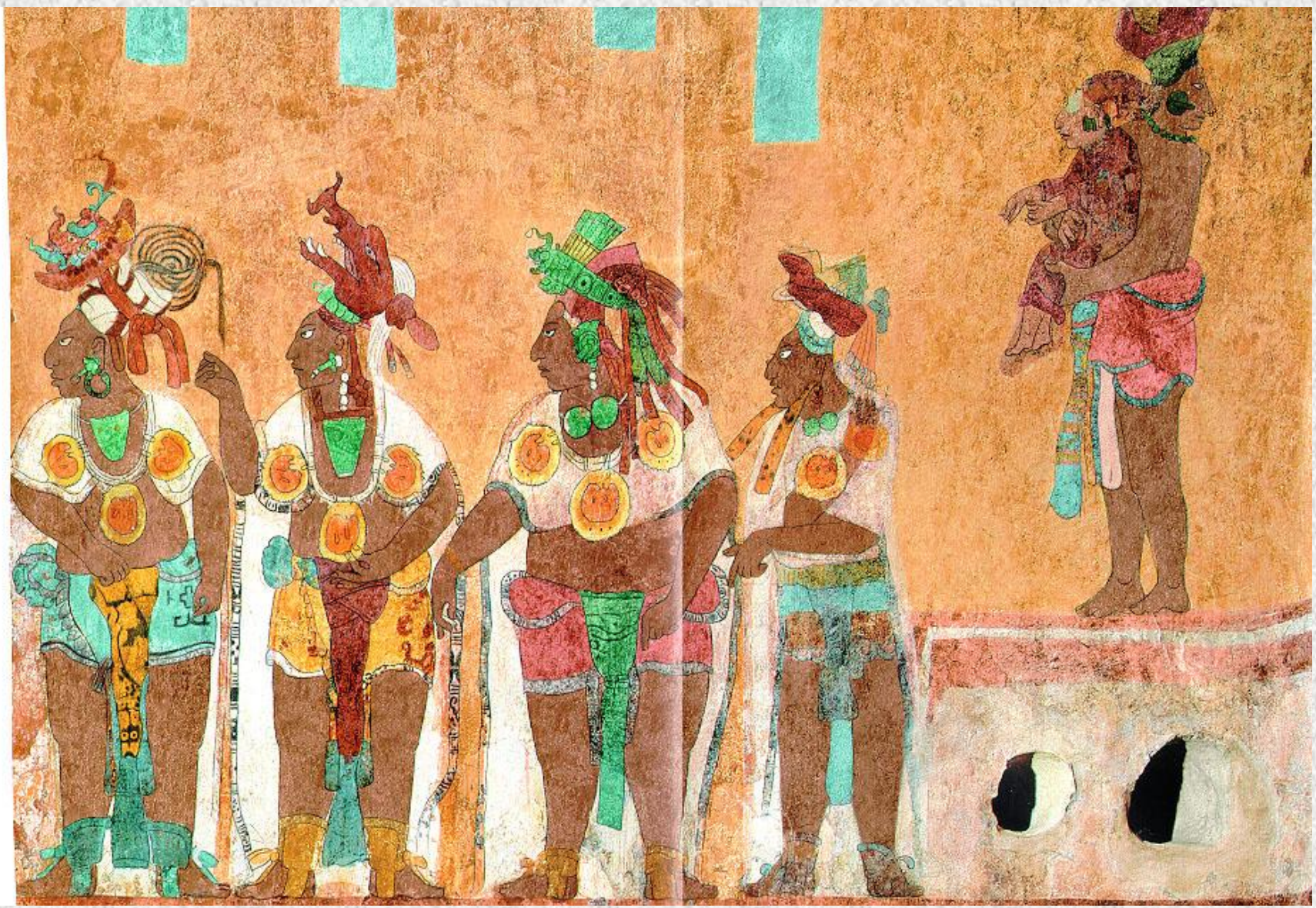

52.

The manner of their attire and
painting them selves when
they go to their generall
huntings, or at their
Solemne feasts.

- **1498.g.** Portugāles valdība nosūtīja jaunu ekspedīciju meklēt jūras ceļu uz Indiju, apkārt Āfrikai
- ekspedīcijas vadītājs bija **Vasko da Gama**
- četrus mēnešus portugāļi brauca apkārt Āfrikai un nokļuva tās austrumu piekrastē
- vieta bija nezināma, piekrastē bija spēcīgas straumes un komanda cieta no karstuma un slimībām
- Vasko da Gama nolīga arābu loci, kurš izveda kuģus pa Indijas okeānu

- **1498.g.** maijā portugāļu kuģi izmeta enkurus pie **Kalkutas** - Indijas rietumu piekrastē
- jaunais ceļš uz Indiju bija atklāts
- portugāļi iepazinās ar vietējiem iedzīvotājiem, nopirka garšvielas un devās atpakaļ uz Eiropu
- Eiropā atvestās garšvielu kravas vērtība bija 60 reizes lielāka, nekā ekspedīcijas izmaksas
- pa jūras ceļu atvestās Indijas preces bija lētākas

- Portugāles karalis sūtīja uz Indijas okeānu jaunas ekspedīcijas, lai iegūtu savā kontrolē tirdzniecības ceļus un vērtīgās preces
- portugāļi padzina no Indijas okeāna arābus un pārņēma kontroli
- Indijas valdniekus piespieda maksāt nodevas garšvielās
- portugāļi ierobežoja garšvielu piegādes, lai saglabātu augstas cenas

North Atlantic Ocean
EUROPE
ASIA
Azores
Lisbon, Portugal
(Began voyage in July 1497)
(Returned in Sept. 1499)
Arabia
India
Goa
Return to Portugal (Aug 1498)
Cape Verde Islands
AFRICA
Calicut (May 1498)
Malindi
Equator
Mombasa
Voyage to India
Moçambique
Indian Ocean
St. Helena Bay
Natal
South Atlantic Ocean
Cape of Good Hope (Nov. 1497)
0 1,000 Miles
0 1,000 Kilometers

- **1519.g.** septembrī spāņi devās vēl vienā ceļojumā uz rietumiem, lai sasniegtu Indiju
- ekspedīciju vadīja **Fernans Magelāns**, tā sastāvēja no 5 kuģiem ar 265 jūrniekiem
- ekspedīcija šķērsoja Atlantijas okeānu un gar Dienvidamerikas austrumu piekrasti devās uz dienvidiem
- mēnesi kuģi brauca caur Magelāna jūras šaurumu, viens kuģis uzskrēja uz klintīm, bet viens atgriezās atpakaļ Spānijā

- ekspedīcija sasniedza Dienvidu jūru – Kluso okeānu
- ceļš pāri okeānam turpinājās 4 mēnešus, uz zaudētajiem kuģiem bija palikusi lielākā daļa pārtikas, tādēļ bija jālieto tārpaini sausiņi un sasmacis ūdens
- bads un slimības nogalināja 19 jūrniekus
- **1521.g.** martā ekspedīcija sasniedza **Filipīnas**
- Magelāns iesaistījās vietējā konfliktā un **1521.g.** aprīlī viņu nogalināja
- **1522.g.** septembrī Spānijā atgriezās 1 kuģis ar 18 jūrniekiem

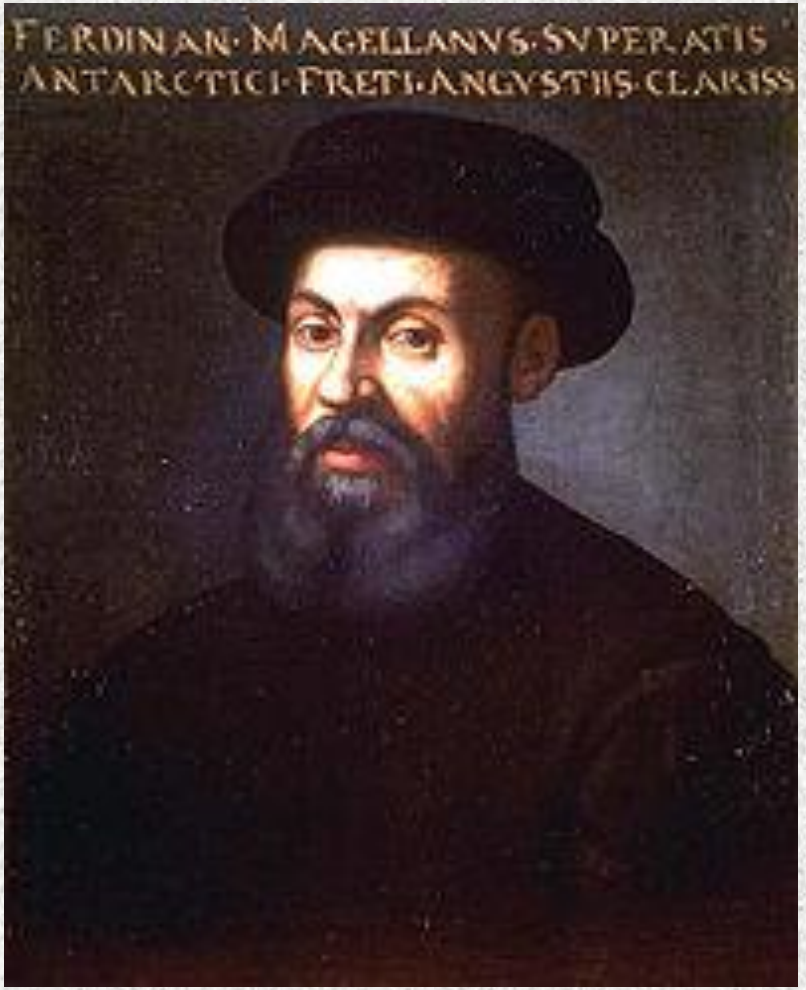
FERDINAN·MAGELLANVS·SVPERATIS
ANTARCTICI·FRETI·ANGVSTIIS·CLARISS

Prima ego velivolis ambivi cursibus Orbem,
Magellane novo te duce ducta freto.
Ambivi, meritoq; vocor VICTORIA: sunt mi
Vela, alæ; precium, gloria; pugna, mare.

Magellans's voyage around the world
Spain
Atlantic Ocean
Magellan died here
April 27, 1521
Philippine Islands
Pacific Ocean
Strait of Magellan

Die Neüwen Inseln/so hinder Hispanien gegen Orient/bey dem Lande Indie ligen.
INDIA superior
Cathay
Quinsay
FRANCISCA
Exteriores
Hispania
Terra florida
Oceanus occidentalis
Madera
Archipelagus 7448 insularum
Zipangri
mabo
Panuco
Inf. Tortucarũ
CVBA
Fortunatæ inf.
Temistitan
Inf. Hesperidum
AFRICÆ pars
Iamica
Dominica
S. Iacobi
Inf. Gidonum
Sinus Atlanticus
Nouus orbis
Nouainsula Atlantica quam vocant Brasilij & Americam.
Cariguan
Die Nüw Welt
Inf. infortunatæ
Calenfuan
Regio Gigantum
7. insulæ Margaritarum
Mare pacificum
Fretum Magaliani

- ekspedīcijas sāka organizēt arī citas Eiropas valstis
- **1497.g.** angļu ekspedīcija **Džona Kabota** vadībā sasniedza **Ņūfaundlendu** un uzsāka Ziemeļamerikas austrumu piekrastes izpēti
- **16.gs.** krievu pētnieki ceļoja pa **Ziemeļu ledus okeānu** un **Sibīriju**
- **17.gs.** holandiešu jūrasbraucējs **Abels Tasmans** sasniedz **Austrāliju, Tasmāniju** un **Jaunzēlandi**, izvirzīja teoriju par **Austrāliju** kā kontinentu

JOHN CABOT
1497 AND 1498
Greenland
Europe
North America
ATLANTIC
OCEAN
Africa
South America

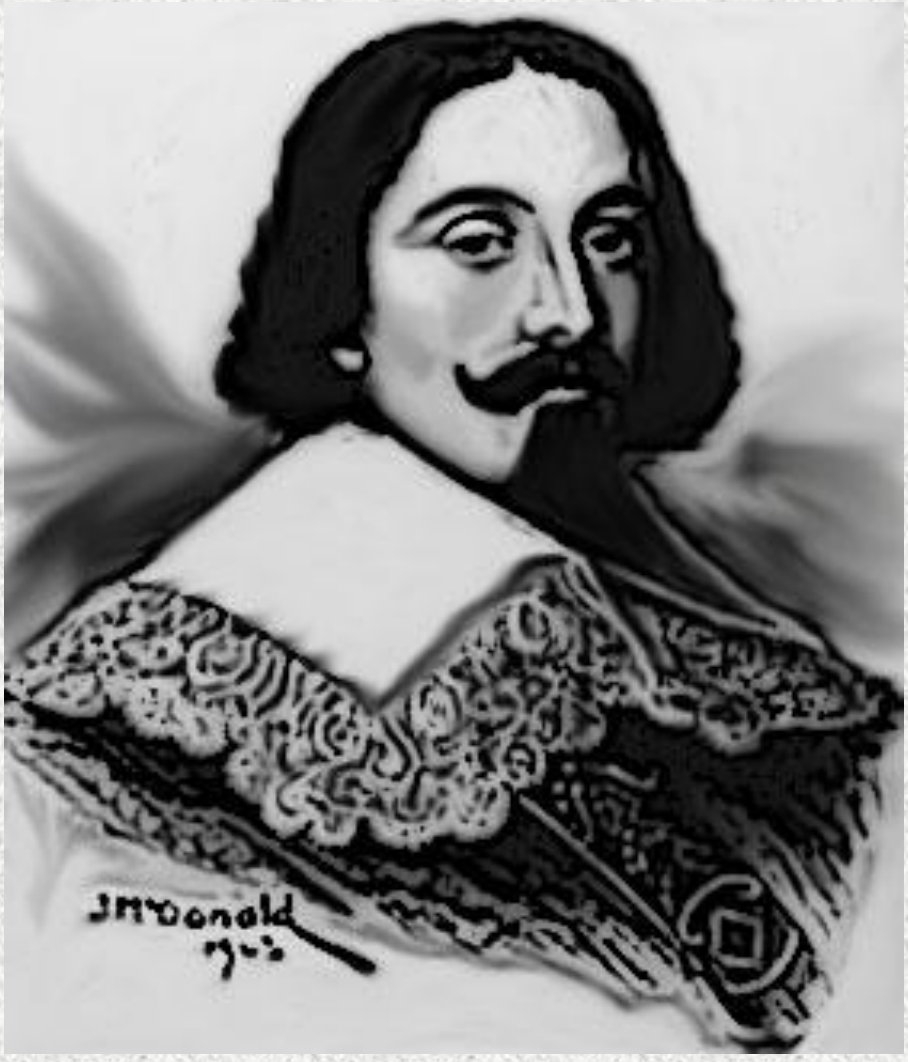
JMDonald

1642-43
1644

- Lielie ģeogrāfiskie atklājumi pārmainīja pasaules ekonomisko sistēmu
- Eiropā pārvietojās tirdzniecības ceļi un centri
- Vidusjūras reģiona vietā izvirzījās Atlantijas okeāna piekraste
- par nozīmīgām ostām kļuva Lisabona, Sevilja, Amsterdama un Antverpene
- katrā ostā izkrāva 250 kuģus dienā

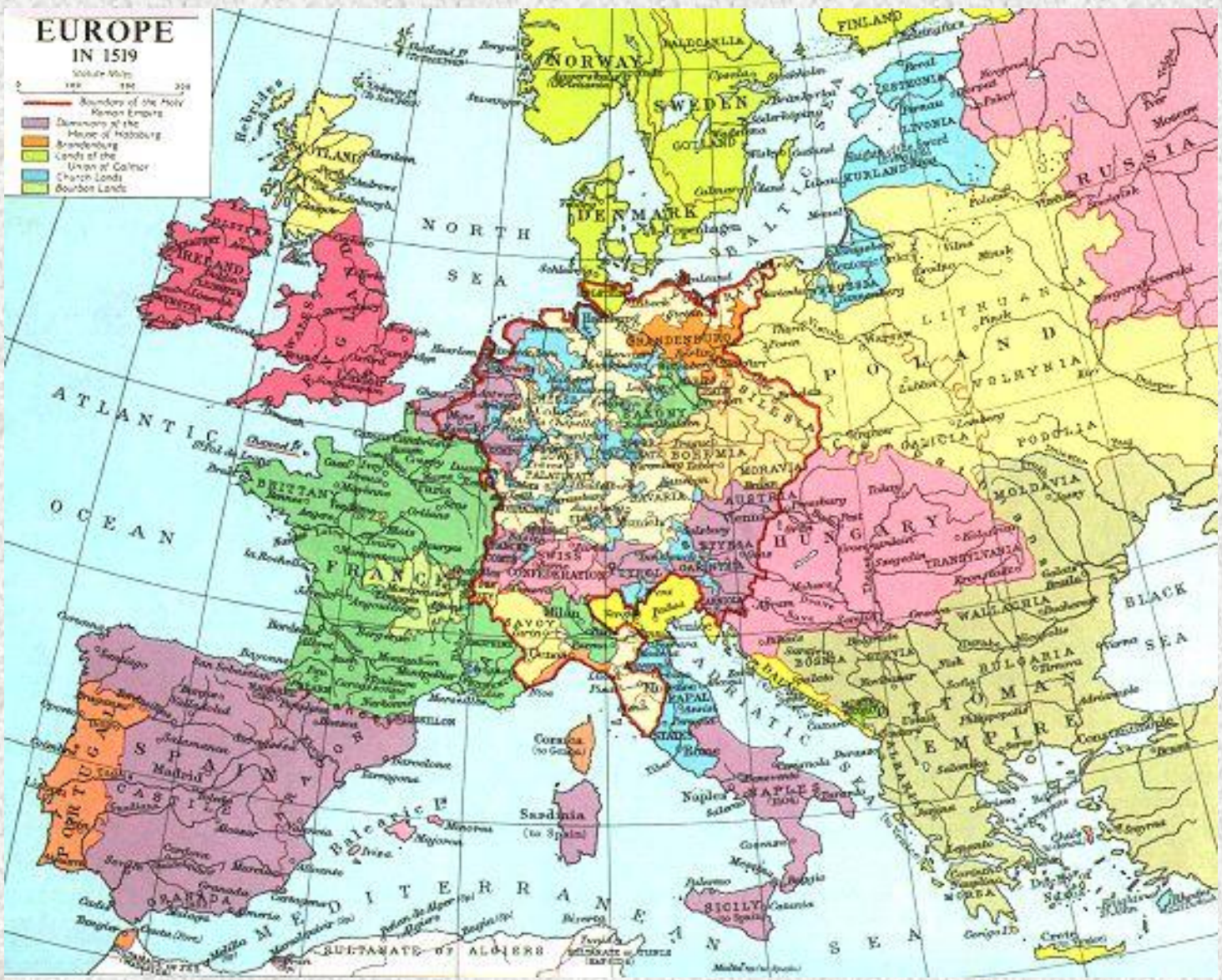
EUROPE
IN 1519
Boundary of the Holy Roman Empire
Dominions of the House of Hapsburg
Brandenburg
Lands of the Union of Calmar
Church Lands
Bourbon Lands
NORTH SEA
ATLANTIC OCEAN
BALTIC SEA
BLACK SEA
MEDITERRANEAN SEA
ADRIATIC SEA
NORWAY
SWEDEN
DENMARK
FINLAND
RUSSIA
IRELAND
BRITTANY
FRANCE
SPAIN
PORTUGAL
CASTILE
GRANADA
BOHEMIA
SAXONY
BAVARIA
AUSTRIA
HUNGARY
POLAND
LITHUANIA
MOLDAVIA
WALLACHIA
BULGARIA
TURKISH EMPIRE
SAVOY
Milan
PAPAL STATES
Rome
Naples
NAPLES
SICILY
Corsica
Sardinia
Madrid
SWITZERLAND
TYROL
CONFEDERATION
SILESIA
PRUSSIA
LIVONIA
ESTONIA
KURLAND
VOLHYNIA
PODOLIA
GALICIA
TRANSYLVANIA
SERBIA
BOSNIA
MOREA
Crete
SULTANATE OF ALGIERS

LISBONA.
OLISIPO, SIVE VT PERVE:
TVSTÆ. LAPIDVM INSCRIP:
TIONES HABENT, VLYSIPPO.
VVLGO LISBONA FLORENTIS:
SIMVM PORTVGALLIÆ. EMPORIV.

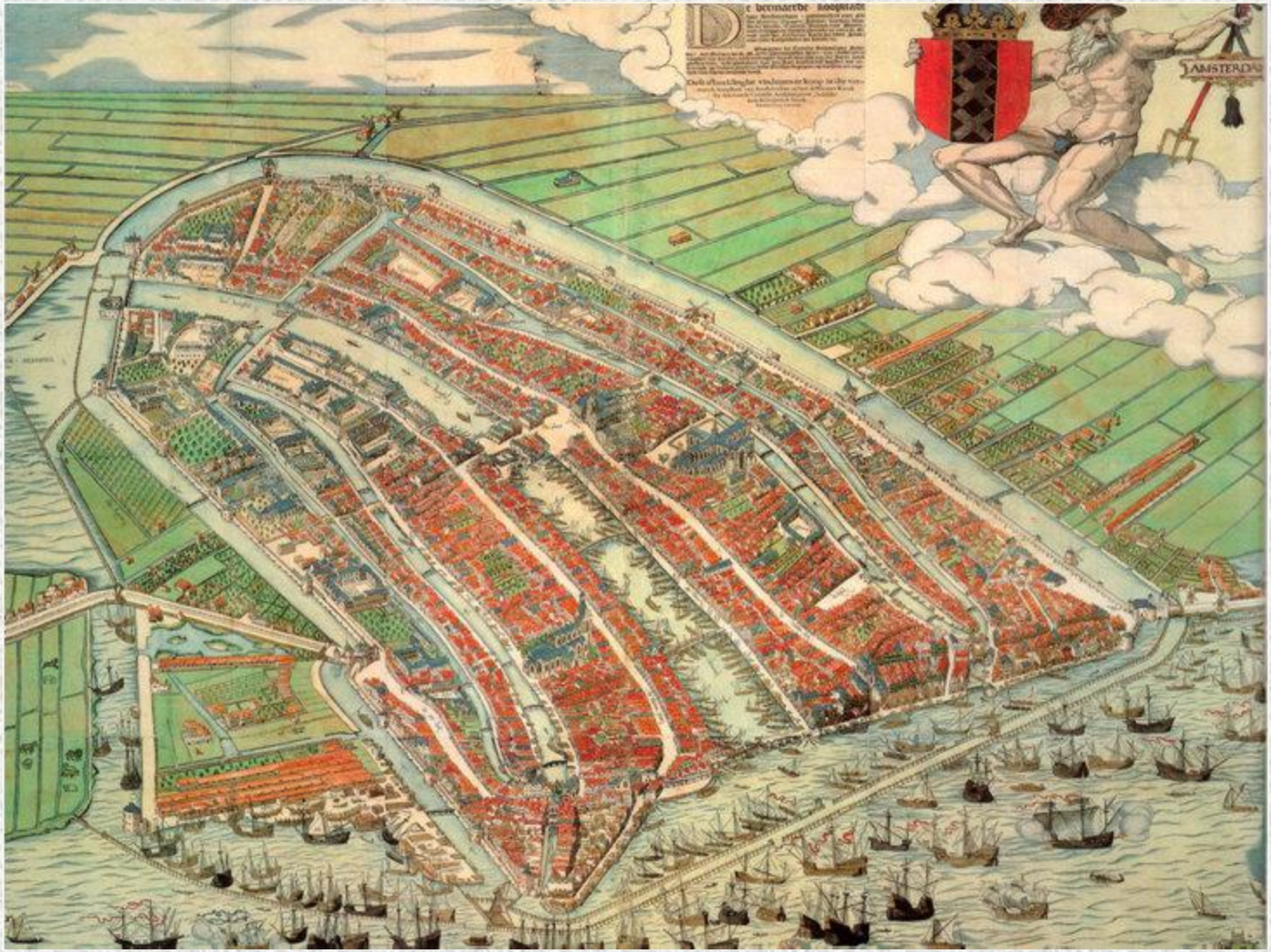
AMSTERDA

- īpaši aktīvi tirdzniecības sakari izveidojās starp Eiropu, Āfriku un Ameriku
- no **Eiropas** uz **Āfriku** veda ieročus, traukus, audumu un citus amatniecības izstrādājumus
- no **Āfrikas** uz **Eiropu** veda ziloņkaulu, zeltu, dimantus
- no **Āfrikas** uz **Ameriku** – vergus
- no **Amerikas** uz **Eiropu** – zeltu, sudrabu, kakao, kafiju, tabaku, lauksaimniecības produktus

Sugar, tobacco, and cotton to Europe
Slaves to the Americas
Textiles, rum and manufactured goods to Africa

- ārējā tirdzniecība prasīja lielus naudas ieguldījumus, tādēļ paplašinājās banku tīkls Eiropā
- viena veiksmīgs brauciens uz Ameriku, nodrošināja 10-kārtīgu peļņu
- bankas izsniedza kredītus, veica rēķinus un apdrošināja kuģus un preces
- pieaugot tirdzniecības apjomiem, aktivizējas naudas aprite
- zeltu un sudrabu no kolonijām pārkala monētās un iepludināja tirgū

- naudas daudzums apsteidza preču piedāvājumu un nauda zaudēja vērtību
- pārtikas preču cenas palielinājās 7 reizes
- šo procesu sauc par **cenu revolūciju**
- Jaunajos laikos nostiprinājās Eiropas reģionu specializācija – **Rietumeiropā** attīstījās amatniecība un tirdzniecība, bet **Austrumeiropā** – lauksaimniecība
- izveidojās cieša sadarbība starp Rietumeiropu un Austrumeiropu

- eiropieši sāka doties uz kolonijām iekarošanas karos
- neaizmirsa arī kristietības izplatīšanas ideju
- eiropieši izmantoja konfliktus indiāņu starpā, lai iekarotu zemes un iegūtu zeltu
- indiāņus bija grūti pārvērst par vergiem, jo viņi mīlēja brīvību un izvēlējās mirt, nevis strādāt iekarotāju labā
- fiziskā darba veikšanai no Āfrikas sāka vest vergus
- eiropieši iznīcināja lielāko daļu Amerikas kultūru

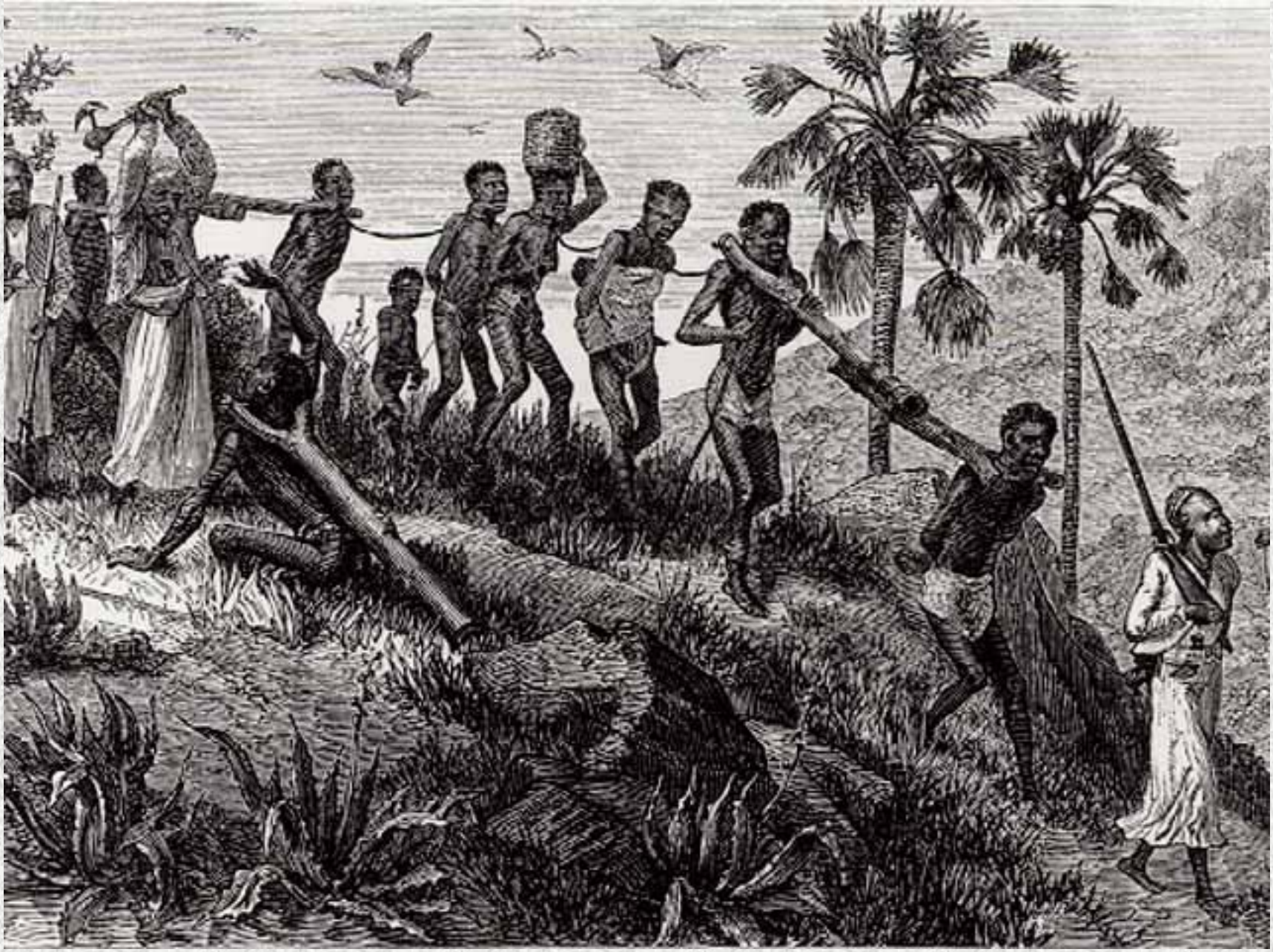

Portrait du combat entre les ſauuages Toüoupinambaoults & Margajas Ameriquains.
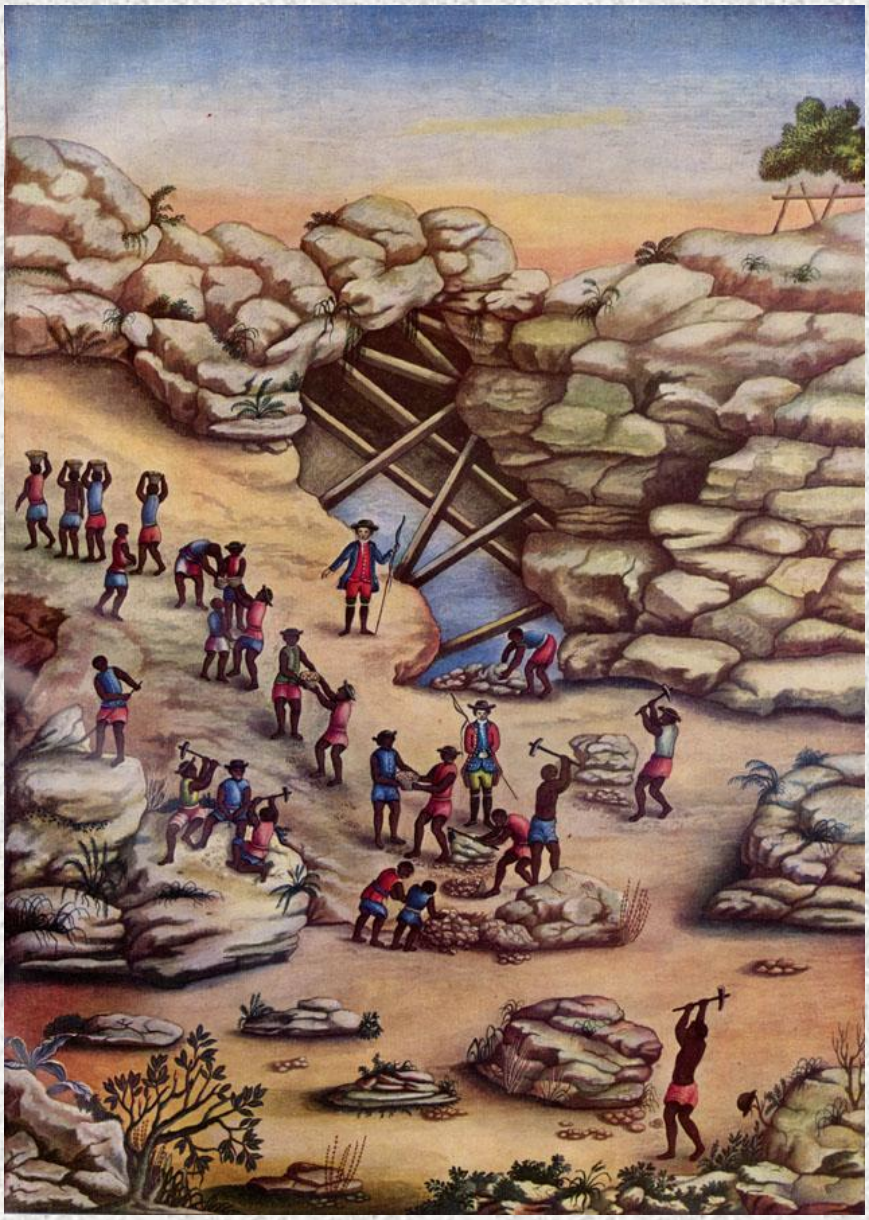
Ce portraict ſe doit mettre entre le feuillet 204. & 205. apres Q. iiij.